

Atbild Eksperts

Darbinieka vietā - SIA mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs?

22. februāris, 2011 /

Foto: no ZAB SORAINEN arhīva

Vai pastāv risks, ka Valsts ieņēmumu dienests (VID) var piemērot likuma Par iedzīvotāju ienākuma nodokli (likums par IIN) 8. panta 2.² daļas kritērijus un prasīt maksāt algas nodokli, ja darbinieks nodibina savu mikrouzņēmuma nodokļa (MUN) maksātāja sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA) un sniedz savam darba devējam SIA pakalpojumus? Manā redzējumā šāds darījums starp darbinieka MUN SIA un darba devēja SIA ir vienošanās starp divām neatkarīgām juridiskām personām, un šo juridisko personu savstarpējie maksājumi nevar tikt pakļauti likumam par IIN, tāpēc darba devēja SIA nevar būt nekādi riski saistībā ar maksājumiem MUN SIA.

Likuma par IIN normas ir nepieciešams ievērot naudu saņēmušajai MUN SIA, ja tā vēlas tālāk šim darbiniekam / īpašniekam jau kā fiziskai personai veikt

kādus maksājumus. Ja kā darba samaksa izmaksātā summa nepārsniedz 500 Ls, tad arī nekādu risku nesaskatu, jo MUN jau ietver gan iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN), gan valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI), gan uzņēmējdarbības riska valsts nodevu. Pieņemu, ka nodokļu optimizācijas nolūkā ļoti daudzi uzņēmumi apsver izmantot šādu iespēju. Paldies jau iepriekš!

Atbild Jānis Taukačs, zvērinātu advokātu biroja SORAINEN partneris nodokļu un muitas jautājumos:

Vairumā gadījumu atbilde uz šādu jautājumu ir samērā skaidra – es neieteiktu šādi rīkoties, it sevišķi, ja par uzņēmuma līgumu tiek *pārveidots* jau esošs darba līgums, nevis tiek slēgts līgums par jaunu, iepriekš neizmantotu pakalpojumu. Likuma par IIN 8. panta 22. daļas redakcija neizslēdz iespēju to piemērot arī vienas personas SIA, t.sk., MUN maksātājiem.

Nav gan redzēts, ka VID šo normu šādi (paplašināti) līdz šim interpretētu, bet attiecībā uz VID jāprognozē, kāda varētu būt viņu interpretācija vismaz turpmākos 3 (drīz iespējams – 5) gadus, bet tiesā – vēl vismaz 4 gadus pēc tam. Tādēļ, kamēr VID un Finanšu ministrija (FM) nereaģē uz šo problēmu, vienīgais, ko varētu darīt, ir lūgt VID uzzīņu pirms veicat jebkādas darbības šīs *optimizēšanas* sakarā. Pozitīva uzzīņa ļaus *būt mierīgākam* un vismaz līdz grozījumiem tiesību aktos (ja tādi būs) nebaidīties, ka kādam ierēdnim varētu tagad vai vēlāk būt atšķirīgs viedoklis.

Šādā situācijā, protams, iespējamās arī sarežģītākas nodokļu *apiešanas* metodes, piemēram,:

- kooperējoties vairākiem darbiniekiem un izveidojot kopīgu SIA;
- MUN SIA ienākumus dalot *pa radnieku* MUN SIA, lai izmantotu vairāk kā atļautos limitus (piemēram, 70 000 Ls gada apgrozījumu);

- starp darba devēju un darbinieka MUN SIA *ievietojot* vēl pa vidu *parasto* SIA, lai tā atskaita visus izdevumus un tikai tad izmaksā peļņu kā samaksu par pakalpojumu MUN SIA, utt.

Daudzi teiks līdzīgi kā jautātājs – tā taču ir cita juridiska persona, šāda optimizēšana nekur nav tieši aizliegta u.tml. Taču šī, manuprāt, nav optimizēšana (angļu valodā – *avoidance*), bet gan izvairīšanās (angļu valodā – *evasion*). Būtu jāsaprot nodokļu tiesību specifika atšķirībā no citām tiesību nozarēm, proti, nodokļos bieži darījuma ekonomiskā būtība svarīgāka par juridisko formu.

Formālais pamatojums iepriekš minētajam (ne optimizācija, bet izvairīšanās) ir ne tikai minētā likuma par IIN norma, kas satur 6 pazīmes, pēc kurām var uzskatīt, ka fiziska persona gūst ienākumu, par kuru jāmaksā algas nodoklis. Ar fizisko personu te jāsaprot bijušo darbinieku, kurš tagad sēž pie tā paša darba galda, veic tos pašus agrākos pienākumus, bet nu jau kā SIA. Arī VID sistēmā *izlēks attiecīgās sarkanās lampiņas*, kur būtu veicams audits, ja pēkšņi uzņēmumiem masveidā sāks samazināties nodarbināto skaits. Turklāt atbildīgs, galvenokārt, par IIN un VSAOI nemaksāšanu būs bijušais darba devējs.

Otra formālā norma, uz kuras pamata VID varētu balstīt šāda veida uzrēķinu, ir vispārējās normas likumā *Par nodokļiem un nodevām*, kas regulē izvairīšanos no nodokļu nomaksas – jebkura apzināta darbība, kuras dēļ nodokļi nav samaksāti pilnā apmērā vai daļēji. Ir arī redzētas dažādas pārāk absurdas interpretācijas šajā sakarā no VID puses, piemēram, kur VID veic uzrēķinu par *aplokšņu algām*, jo alga ir zemāka par vidējo attiecīgajā nozarē. Taču aplūkojamā gadījumā izvairīšanās pazīmes ir izteiktākas. Protams, katrs gadījums gan ir jāizskata individuāli, taču risks noteikti ir vērā ņemams.

Šī ir kārtējā FM *neizdarība*, kur ar precīzu tiesību normu ieviešanu varēja novērst jau sen pastāvējušās neskaidrības, kas bija aktuālas ne vien attiecībā uz MUN SIA, bet arī attiecībā uz jebkuras SIA *ielikšanu* darbinieka vietā, lai maksātu mazākus nodokļus, ietaupot, galvenokārt, uz VSAOI, bet arī vēl nesen uz mazāku IIN likmi (kad vēl ar IIN neaplika dividendes), izdevumu un priekšnodokļa atskaitīšanu SIA, utt. Iespējams, tas ir FM *baltais karogs*, ka tā piekrīt, ka nodokļu maksātāji veic šādas manipulācijas.

Atslēgvārdi: mikrouzņēmums / mikrouzņēmumu nodoklis / iedzīvotāju ienākuma nodoklis / sociālais nodoklis